

Kit válasszunk a zsinatba?

1. Tetszett a Szent Léleknek és nekünk...

„Tetszett a Szent Léleknek és nekünk...” – ezekkel a szavakkal jelentették be a résztvevők egyházunk első zsinatának záró határozatait (ApCsel 15,28). A bejelentés utolérhetetlen módon ünnepélyes és tekintélyt parancsoló hangvétele szinte megremegteti a huszonegyedik századi, késői utódok szívét. A „zsinati atyák”, az apostolok iránti, félelemmel vegyes tiszteletünket az sem csökkenti, ha tudjuk, milyen mélyreható ellentétek s azok feletti ádáz viták húzódnak meg a kimondott határozatok mögött. Tud-e egyházunk mai zsinata ilyen tekintélyről? Szólhat-e ma is ilyen tekintéllyel, a mélyreható ellentétekkel szabdaltnak, ádáz vitáktól hangos gyülekezetekhez?

Az apostoli zsinat által alkalmazott minta nem csupán távoli, vagy eszményi kifejezése egy elmúlt és soha vissza nem térő valóságnak. A zsinati tekintély és méltóság ma is követelmény. Egyúttal jelzi: a zsinat lelki hatalmat képvisel, és nem bennünket, a Szent Lélek tekintélyével szól, és nem a mi szószólónk. Ezt a bibliai és teológiai felismerést kell elsősorban szem előtt tartanunk, amikor zsinati tagokat jelölünk, és zsinati tagokat választunk. Ez az egyetlen elvi szempont, s ha egyházi hagyományainkból kifolyólag a jogszerűség követelménye miatt érvényesülnek is gyakorlati szempontok (is) a jelölés és választás rendjén, azokat alá kell rendelnünk ennek a bibliai látásnak.

Olyan református hívőket – presbitereket és lelkipásztorokat – válasszunk a zsinatba, akik tudják, „mi a különbség pillanat és örökkévalóság között”; akiknek bátoroságos szólását ne a pillanatnyi dolgok (önzés, hiúság, pénz, hatalom stb.) határozzák meg, hanem a krisztusi élet távlatai.

2. Legyen-e „demokratikus” zsinatunk?

A „gyakorlatinak” nevezett szempontok közül három szempont rendszeresen érvényesülni szokott, ezért ezeket, amennyiben a zsinati tagság ismerveit meghatározzák, szemügyre veszem. A) A zsinat mint törvényhozó testület és az igazság kérdése. B) A zsinat egyházkormányzó szerepe és a demokrácia. C) A zsinat mint az erkölcsi és hitvallási rend őre (mint bíróság) és az egyházi tanítás szempontja.

A törvényhozás, a kormányzás és a bíraskodás köztudottan az a három tevékenység, amelyet a felvilágosodás államtana óta a közhatalomnak gyakorolnia kell, s amelyet a demokrácia szabályai szerint el kell választani egymástól. Az egyházban is szokták sürgetni a hatalmi körök szétválasztását. Nem vitatom, hogy ezt tényleg kell-e és lehet-e, hanem egyszerűen tudomásul veszem, és abból indulok ki, hogy a zsinatban mindhárom szerepkör szétválaszthatatlanul jelen van.

A) Sokszor a törvényhozó országgyűléshez, a parlamenthez hasonlították a zsinatot, mert ő alkotja meg az egyház alapszabályzatát és kánonjait, illetve gon-

doskodik azok folyamatos revíziójáról. A zsinati választásnál ebben a hasonlatban egyrészt az a veszély, hogy területi „küldötteket” keresünk, akik – mint a választóközetekből a képviselők – népképviseleti alapon, választóik ügyét viszik a törvényhozásba. Holott, mint láttuk, a zsinaton a Szent Lélek szól, és nem a mi érdekeink, emberi kívánságaink jutnak szóhoz.

A zsinat az egyház parlamentje metaforának másik veszélye, hogy a zsinati határozatnál a többség határozata lesz „az igazság”. Holott, mint Luther mondja, „Krisztusnak és az ő igéjének tekintélye számít, nem a többségé vagy a kisebbségé. Azért meg kell vizsgálni őszintén, szorgalmatosan és nagy bölcsességgel, vajon Krisztus szólott-e, vagy sem. Ha Krisztus szólott, el kell fogadni, ha pedig nem, el kell utasítani.”¹

Olyan református hívőket – presbitereket és lelkipásztorokat – válasszunk a zsinatba, akik nem nézik, hogy a tárgyalt kérdés a többség szava-e, hanem csak azt, hogy Krisztustól van-e vagy sem, és olyanokat, akik Krisztus igazságát a többséggel szemben akár egyedül is képviselni fogják.

B) A demokrácia – a népuralom – szabályai csak korlátozott mértékben alkalmazhatók a zsinatra. Az egyházkormányzás, vagyis a gyülekezetek közös ügyeinek igazgatása sem demokratikusan történik, hanem a „testvéri krisztokrácia” vagy a „krisztokratikus testvériség” jegyében.² Krisztus uralmának nincs több szintje, a zsinat ugyanazon a szinten képviseli Krisztus Úr voltát, mint a gyülekezet. Ma, amikor a hatalom „demokratikus” gyakorlásának (ám valójában megszerzésének!) módszerei között divatos megoldásokat keresünk, mint például a szubszidiaritás, a közvélemény-kutatás, a konszenzus-keresés, ne feledjük, hogy a zsinat az egyre nyomorultabb helyzetben élő gyülekezetek közügyeiben osztozik. Erősítenie, bátorítania kell a gyülekezeteket, azok kísértései és szorongattatásai között.

Olyan református hívőket – presbitereket és lelkipásztorokat – kell a zsinatba választani, akik saját gyülekezetüknek „oszlopos”, azaz jámbor és istenfélő, példás családi életet élő, templomba járó tagjai; akik azért „oszlopos” egyháztagok, mert tovább tudják adni azt a lelki erőt, amit ők is úgy kaptak, Krisztus Úrtól.

C) Éppen ezért nagyon fontos, hogy a harmadik hatalmi ág, a bíraskodás zsinatbeli érvényesítését is körültekintően alkalmazzuk a választás kritériumaira. Köztudott, hogy a gyülekezeti szinten kialakuló rend és fegyelem az ige hirdetésének és a sákramentumokkal való élésnek egyenes következménye. A zsinat köz-

---

¹ Christus habet autoritatem et verbum eius, non multitudo aut paucitas. Distinguendum est igitur fideliter, diligentissime et dialectice, an Christus dixerit necne. Si dixit, accipiendum, si vero non, repudiandum. Az 1539-es *De potestate concilii*s című disputációból idézi Reinhard Slenczka: *Synode zwischen Wahrheit und Mehrheit*. Kerygma und Dogma 1983 (29)/1,66–81.

² Erik Wolf: *Ordnung der Kirche*. Klostermann Kiadó, Majna-Frankfurt 1961, 66–68. Ez a munka a Barth utáni teológia máig legjobb egyházi jogi tankönyve.

vetlenül nem hirdet ígét, és nem szolgáltatja ki a sákramentumokat. De a rajta folyó fegyelmezésnek és bíraskodásnak éppen az a feladata, hogy örködjék a gyülekezetekben folyó tanítás és keresztyén élet fölött. Ezt pedig úgy teszi, hogy ő maga is tanít, tanvéleményeket és tannilatkozatokat tesz közzé. Nem többségi véleményt formál, hanem Krisztus igazságát fogalmazza meg, minden hazugsággal szemben, azért, hogy a gyülekezetek maradjanak meg az igazságban. A zsinat tanítása ugyanakkor harcot is jelent: küzdelmet a hazugság egyházon belül és egyházon kívül jelentkező válfajaival (cégéres bűnök, erkölcsi torzulások, téveszmék és tévtanítások, életellenes ideológiák stb.) A gyülekezeteket megosztó polarizáció éppen ezért nem tükröződhet a zsinatban.³

Olyan református hívőket – presbitereket és lelkipásztorokat – válasszunk a zsinatba, akik jó igehallgatók és jó igehirdetők, azaz a hazugság minden válfajával, a széthúzó irányzatokkal szemben az egyházi tanítás egységét, s ezzel gyülekezeteinknek az igazságban való megmaradását minden körülmények között képviselni tudják.

3. Néhány gyakorlati kérdés

A) A paritás, a számbeli egyensúly kedvéért ugyanannyi presbitert jelöljünk, ahány lelkipásztort.

Egyházunk hagyományai szerint a zsinatnak fele presbiter, fele lelkipásztor, bár ezt a jelenleg használt egyházi törvény – sajnálatos módon – nem mondja ki. Pedig a presbiterek jelenléte az egyházi testületekben jótékony hatást gyakorol a teológusokra. Mi lelkipásztorok megszoktuk, hogy mindig, minden kérdéshez hozzá tudunk szólni, mindenről van véleményünk – sőt: néha mindent mindenkinél jobban vélünk tudni! Ezért a zsinaton (is) megtanulhatjuk, hogy a gyülekezetnek vannak olyan laikus tagjai, sokféle hivatást gyakorló, a legkülönbözőbb tehetségekkel megáldott presbiterei, akik az egyház iránti elkötelezettségüket józan mérlegeléssel, pontos szaktudással és – néha még a papokat is megszégyenítő – bibliai jártassággal tudják kifejezni.

B) Presbitereket válasszunk, azaz *véneket*, a szó eredeti, bibliai jelentése szerint.

A „vénség” mindkét értelmére kell gondolni. (1) Azokra, akik – hagyományos szóhasználattal élve – „hitben jártas, hitben tapasztalt” egyháztagok. De mert a hitben jártasság önmagában megfoghatatlan ismérv, (2) az életkor szerinti vénekre is gondoljunk, akik – éveik számától függetlenül – szellemi épséggel bírnak, s testileg is képesek arra, hogy kötelességüknek eleget tegyenek. (A köztársasági Róma idejében, aki 45. életévét betöltötte, a *juventus* osztályból átlépett a *senectus* korcsoportba, amelynek felső korhatára nem volt. Ezeket választhatták a szenátusba, a vének tanácsába.)

³ Nem csak a zsinati tagság, hanem a közvélemény is tanúja volt annak a nyomasztó helyzetnek, amikor 1992–1994 között zsinatunk *polarizálása* egyben annak *paralizálása* is lett! (A szójátékot R. Slenczkától kölcsönöztem: *I.m.* 77.)

C) Hitvalló, és az erkölcsi példamutatásban elől járó, *31. életévüket betöltött* egyháztagokat válasszunk, akik saját egyházközségükben *presbiteri tisztet viseltek*, vagy viselnek.

Ez egyrészt azt jelenti, hogy aki (volt) presbiter, abban azok, akik őt legjobban ismerik, bíznak. Másrészt: jártasok a gyülekezet kormányzásában, pásztori vezetésében és (szeretet)szolgálatában. Az életkor alsó határát azért kell a 31. évre tenni, mert a presbiterség alsó korhatára 25 év. Így „minősített”, azaz elvileg már néhány éve tisztségét viselő, vagy akár egész választási időszakot töltött presbiterek jutnak a zsinatba.

D) Minősített, azaz legalább öt éve önálló gyülekezeti (vagy/és teológiai tanári, vallástanári) szolgálatot végzett, *aktív vagy nyugdíjas lelkipásztorokat*, akiknek gyülekezetépítő, közegyházi és teológiai munkássága ismert és elismert.

Ezen a helyen kell megemlítenünk azt, hogy nyugati (kálvini gyökerű) református hittestvéreinknél a tartományi vagy országos zsinatnak hivatalból tagja az illető egyház által fenntartott lelkipásztorképző teológiai intézetnek egy vagy több tanára. A bíraskodásnak (a tanítás és az élet rendjének) fentebb leírt szempontja érthetővé teszi ezt a gyakorlatot.⁴

E) Olyan felnőtt és értelmes egyháztagokat válasszunk, akik *hivatásszerűen végzett munkájukért szakmai szempontból* ismertek és elismertek.

A zsinati munka szempontjából nincsenek különleges szakmai feltételek. A zsinati bizottságokba úgyis annyi és olyan szakembert kell hívni, és tanácsadásra alkalmanként felkérni, ahányra és amilyenre szükség lesz. De a zsinati bizottságok elnökei legyenek szakmailag közel ahhoz a feladathoz, amelyre a bizottságot választani fogják. Ezért tapasztalt református pedagógusra, egyházzenészre, egyházjogászra, egyházi újságíróra, (templom-)építészre, informatikus-mérnökre, orvosra vagy más, egészségügyben dolgozó szakemberre mindenképpen szükség van.

F) Azt válasszuk meg, aki hitbéli és szakmai *meggyőződését bátran*, önállóan (fejlett vitakészséggel, bölcs és okos érveléssel, helyes és szabatos magyarsággal) *képviselni* tudja.

A zsinat tagjának nem küldötteket és nem képviselőket jelölünk, hanem református, keresztyén *személyiségeket*. Ők nem egyházmegyéjük, nem egyházkerületük, nem valamilyen egyházi mozgalom „érdekeit”, hanem Krisztus egyházának ügyét képviselik.

---

⁴ Erik Wolf (*i. m.* 695) a Baden Tartományi Evangéliumi Egyházat és Berlin-Brandenburgot említi példaként. Tudomásom szerint a Rajna Tartományi Evangéliumi Egyházban is ez a rend; az Erdélyi Református Egyház is fenntartotta – 1990 előtt – azt a gyakorlatot, hogy az egyházkerületi közgyűlésnek *minden* teológiai tanár tagja. Az 1994–1999 közötti ciklusra viszont még csak nem is jelöltek teológiai tanárt a zsinatba!

4. Kit ne jelöljünk a zsinat tagjának?

A) Azt, aki a fenti feltételeknek nem felel meg.

B) Azt, aki megfelel ugyan a fenti feltételeknek, de valamelyik szélesebb körű (egyházmegyei és egyházkerületi) testületnek javadalmazott tisztviselője.

C) Azt, aki az egyházmegyei, vagy egyházkerületi fegyelmi bizottságnak tagja – de csak abban az esetben, ha a zsinat továbbra is fegyelmi hatóságként fog működni.

A Romániai Református Egyház Zsinata lelki, szellemi értelemben, de nem egyházpolitikai értelemben legfőbb egyházkormányzó testület. Az a feladata, hogy megszervezze és felügyelje a református egyházi tan, a református istentisztelet és a református oktatás rendjét. Ezt a felelősségét az egyházkerületi közgyűlésekkel megosztva viseli. Törvényhozói, adminisztratív-kormányzati és bíraskodási jogköre legfeljebb csak az egyházkerületek közös intézményeire és azokra a személyekre terjed ki, akikre vonatkozóan az egyházkerületi közgyűlések ezt kimondták.

D) Azt, aki hivatalból tagja a zsinatnak.

Ezzel kapcsolatban is eltérők mind a teológiai, mind az egyházjogi vélekedések. Egyházunk törvényei szerint az egyházkerületek püspöke és főgondnoka hivatalánál fogva nem csak tagja, hanem elnöke is a zsinatnak. Teológiai szempontból (éppen az egyházkormányzás és a bíraskodás korlátozott zsinati „jelenléte” miatt) egyik sem helyes. Mindkét tisztség viselője lehet zsinati tag, választás útján, de nem hivatalból. A hivatalból való elnöklés pedig egyházjogi szempontból is helytelen.

Bár a bevezetőben idézett apostoli zsinat egyszeri, megismételhetetlen esemény marad, nem elsősége jogán, hanem ihletett, kinyilatkoztatott jellege miatt, két tekintetben a mai zsinat is tekintse örökösének magát. Először: a viták során is, a határozatok meghozatalában is az vezesse, *mi szükséges az üdvösségre és mi nem*. Másodszor: tudván tudja, hogy amit az örökkévalóság szempontja alatt tesz, az a Lélek erejével történik, s azt ugyanolyan PARRHESIA-val, *a lelki hatalomból folyó bizalommal és bátorsággal* tegye közhírré is, mint az apostolok.